

Самарський Ярослав Вікторович, курсант навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ *Полішко Н. Л.*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Право на соціальне забезпечення – одне з природних прав людини, що обумовлене ходом розвитку людини в суспільстві, визнане світовим співтовариством і закріплене в таких міжнародно-правових актах, як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Європейська соціальна хартія.

Конституція України встановила право громадян на соціальний захист, у тому числі й на соціальне забезпечення.

Відповідно до Конституції України соціальний захист базується на соціальному страхуванні і соціальному забезпеченні.

Право на соціальний захист є центральним соціальним конституційним правом. За Конституцією України (ст. 46), це право включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них причин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Поряд з детальним визначенням права на соціальний захист у Конституції закріплена система його гарантій. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, який встановлено законом. Система соціального

захисту, відповідно до Конституції, має досить складну структуру, елементами якої є пенсійне забезпечення, соціальне страхування, соціальна допомога.

Гібридна військова агресія з боку Російської Федерації проти України, тимчасова окупація частини території та останні негативні тенденції у світі, такі як загострення конфліктів, поява нових осередків напруження, та, як результат – суттєве погіршення безпекового середовища, разом із фактичним зменшенням ролі міжнародних інстанцій у вирішенні військових конфліктів, дають чітке розуміння того, що безпека жодної держави не може гарантуватися ззовні. Єдиною реальною гарантією безпеки є власний високий рівень обороноздатності держави.

Обороноздатність визначена законом як здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Вона складається з матеріальних і духовних елементів та є сукупністю військового, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу у сфері оборони та належних умов для його реалізації.

Сучасні виклики безпеці, які по суті є військовою агресією, реалізуються не суто військовими засобами. Наступ агресора реалізується по всій «палітрі» суспільних відносин, як у воєнній площині, так і соціальной, економічній, інформаційній, релігійній та інших сферах.

Військова агресія все більше виходить за рамки класичної війни, та все більше нагадує масштабну диверсійну та терористичну діяльність, із залученням незаконних озброєних формувань та навіть окремих осіб, які фінансуються та добре озброюються агресором.

Такі різноманітні види агресії, які також застосовуються до України з боку Росії, суттєво ускладнюють забезпечення належного рівня безпеки та обороноздатності Держави, та ставлять перед Україною серйозні виклики, на які ми тільки вчимося відповідати.

В умовах гібридної агресії суттєве значення для забезпечення безпеки та обороноздатності набуває не тільки наявність достатньої кількості озброєних формувань, є питання належного соціального забезпечення військовослужбовців та інших осіб, які беруть участь у захисті державного суверенітету України, що є елементом обороноздатності.

Відома теза, про те, що «хто не годує свою армію, буде годувати чужу» працює, і в котрий раз доводить свою актуальність.

На початку російської агресії на тимчасово окупованих територіях спостерігалось масове явище державної зради з боку військовослужбовців, співробітників СБУ та інших правоохоронних органів. Серед факторів, які впливали на такі рішення, були ілюзорні сподівання на те, що ці особи отримають більш вагомий соціальний «пакет» від російської влади за свою працю.

За словами учасників подій в Криму, російські військові, які були розташовані поряд з українськими, постійно проводили «виховну» роботу та нагадували українським колегам, що вони мають заробітну платню, яка перевищує в десятки разів відповідну оплату в українських збройних силах.

Такий «досвід» не має повторитися. Належне утримання як збройних сил так і інших державних військових формувань має здійснюватися на високому рівні. Держава має надати реальні, а не декларативні соціальні гарантії кожної особи, яка ризикує своїм життям та здоров'ям заради безпеки України.

Серед принципів соціальних гарантій військовослужбовців та інших учасників бойових дій мають бути визначені:

- високий рівень соціальних гарантій;
- повне фінансування державою всіх соціальних гарантій та програм;
- зрозумілість та доступність соціальних гарантій;
- створення сприятливих умов для підвищення соціальних гарантій, включаючи, в тому числі, сприяння розвитку недержавних фондів для фінансування соціальних програм;
- високий рівень пенсійного забезпечення, включаючи забезпечення у разі інвалідності або втрати годувальника для сім'ї;
- забезпечення реабілітації та можливості подальшої перекваліфікації для військовослужбовців;
- належне забезпечення військовослужбовців житлом;
- розвиток системи державних заохочувальних програм для військовослужбовців, як-то пільгове кредитування, санаторно-курортне забезпечення та інші.

У Державній програмі реформування та розвитку Збройних Сил України, незважаючи на сучасні негаразди, предметом першочергової уваги стало забезпечення соціально-правових гарантій військовослужбовців та членів їхніх сімей. Позитивним прикладом цьому зокрема є те, що за останні роки військовослужбовцям неодноразово було підвищено грошове забезпечення. З метою адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, до нових умов життя .